

Declarația Asociației Promo-LEX privind proiectul de lege nr. 232 din 10.07.2023 pentru modificarea unor acte normative

(implementarea unor considerente conținute în Hotărârea Curții Constituționale nr.10/2023 privind controlul constituționalității Partidului Politic „Șor”)

De principiu, Asociația Promo-LEX apreciază inițiativa autorilor de amendare a cadrului legal pentru a asigura executarea și implementarea Hotărârii Curții Constituționale nr.10/2023 privind controlul constituționalității Partidului Politic „Șor”. În același timp, atragem atenția asupra necesității respectării principiului proporționalității la stabilirea categoriilor de persoane care ar fi incluse în lista celor cu restricții a dreptului de a fi ales.

Chiar dacă la examinarea cauzei privind controlul constituționalității Partidului Politic „Șor”, Curtea Constituțională nu a constatat existența unor lacune în legislație și nu a atras atenția organelor respective printr-o adresă, Parlamentul în mod pro-activ a elaborat un proiect de lege care să transpună considerentele enunțate de Curte.

Considerăm judicioase propunerile de modificare a Legii privind partidele politice, care stabilesc interdicția utilizării atributelor partidelor politice declarate neconstituționale, precum și modificarea/elucidarea procedurii ulterioare de lichidare a partidului politic, ca urmare a declarării neconstituționale a acestuia.

Totuși, propunerea de modificare a Codului electoral, și anume completarea listei restricțiilor dreptului de a fi ales cu încă un temei, necesită a fi consultată pe larg cu partidele politice și actorii interesați, supusă expertizei juridice, și consultată cu Comisia de la Veneția.

Pornind de la următoarele circumstanțe:

1. Alegerile locale generale au fost stabile pentru [5 noiembrie 2023](#) și perioada electorală va începe la 7 august 2023, modificarea cadrului legal electoral înainte de alegeri sau în timpul perioadei electorale nu este recomandată[1].
2. [Codul de bune practici în materie electorală](#) prevede la pct. 1.1. lit. d) condițiile cumulative pentru privarea de dreptul de a alege și fi ales[2], iar aceste condiții par să nu fie întrunite în cazul restricționării dreptului de a fi ales propus în proiectul de lege. În special,
 - a) Autorii proiectului intenționează să introducă și să aplice o interdicție cu efect retroactiv, or la momentul pronunțării Hotărârii Curții Constituționale nr. 10/2023, o asemenea interdicție sau un asemenea efect al declarării neconstituționale a partidului nu era prevăzut în legislație sau în Hotărârea Înaltei Curți.
 - b) Necesită examinare suplimentară dacă privarea de dreptul de a fi ales – care este o restricție individuală, poate fi introdusă în legislație și aplicată în cazul declarării neconstituționale a partidului politic – care este o sancțiune aplicată unei entități juridice, nefiind stabilită responsabilitatea sau vinovăția individuală a unei persoane. În acest sens, principiul proporționalității se pare că nu a fost analizat de autorii inițiativei legislative, în condițiile includerii unui segment atât de larg[3] a persoanelor asupra cărora s-ar aplica restricția

dreptului de a fi ales.

Am putea admite însă că, în raport cu persoanele – membri ai organului executiv al partidului politic declarat neconstituțional o măsură de restricționare temporară a dreptului de a fi ales ar putea fi justificată, în anumite condiții, luând în considerare importanța deciziilor luate de membrii acestui organ în cadrul partidului.

Amintim că Înalta Curte a făcut referință că declarațiile, discursurile, pozițiile Președintelui partidului, Vicepreședinților și liderilor partidului, acțiunile/inacțiunile conducerii partidului de a se distanța de actele și declarațiile publice ale liderilor partidului sunt imputabile partidului (pct. 162-164 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 10/2023).

În același timp, în raport cu persoanele care ocupau funcții electivă sau care erau pe listele de candidați supleanți – această măsură nu poate fi justificată, decât dacă se demonstrează vinovăția individuală a fiecărei persoane.

3. În context, amintim și de [Cauza Tănase c. Republicii Moldova](#), 2010, când reclamantul a invocat încălcarea Art. 3 din Protocolul nr. 1 privind dreptul de a candida în alegeri. La sfârșitul anului 2007, Parlamentul a introdus interdicția de a fi alese în calitate de deputat persoanele care posedă două sau mai multe cetățenii. În această cauză, Curtea constatat că o restricție de acest tip limitează drepturile garantate de articolul 3 din Protocolul nr.1 în măsura atingerii însuși a esenței acestora, astfel lipsindu-le de orice efectivitate. La fel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, *inter alia*, că:

- o restricție a drepturilor electorale nu trebuie să aibă drept efect împiedicarea anumitor persoane sau anumitor grupuri de a participa la viața politică a țării;

- faptul că interdicția în cauză a fost introdusă cu puțin timp înainte de scrutin, într-un moment în care numărul voturilor pentru partidul aflat la putere era în declin, este un indiciu suplimentar al caracterului disproporțional al acestei măsuri.

Recomandăm autorilor și Comisiei juridice, numiri și imunități a Parlamentului:

1. Examinarea suplimentară a necesității și proporționalității propunerii privind includerea unui nou temei de restricționare a dreptului de a fi ales;
2. Desfășurarea consultărilor publice largi la acest subiect;
3. Solicitarea expertizei juridice asupra proiectului, în special asupra prevederii propuse de modificare a Codului electoral;
4. Solicitarea Opiniei Comisiei de la Veneția privind restricționarea dreptului de a fi ales.

[1] Codul bunelor practici în materie electorală stabilește la pct. 2 lit. b) că elementele fundamentale ale dreptului electoral (...) nu trebuie amendate decât cel puțin cu un an înainte de alegeri.

[2] Condițiile cumulative pentru privarea de dreptul de a alege și de a fi ales: privarea trebuie să fie prevăzută de lege; principiul proporționalității trebuie să fie respectat; Suspendarea drepturilor electorale trebuie să se bazeze pe recunoașterea incapacității mintale sau condamnarea la privațiune de libertate prin hotărâre definitivă a instanței de judecată pentru comiterea unor infracțiuni grave; suspendarea drepturilor politice sau constatarea incapacității mintale poate fi impusă numai prin hotărârea specială a instanței de judecată.

[3] În proiectul de lege se propune ca, restricția dreptului de a fi ales să fie aplicată în cazul persoanelor care erau membri ai organului executiv al partidului, ocupau funcții electivă sau care erau pe listele de candidați supleanți din partea partidului politic declarat neconstituțional